

УДК 330.834

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, ВИДИ ТА ФОРМИ ЗАЙНЯТОСТІ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

SOCIO-ECONOMIC ESSENCE, TYPES AND FORMS OF EMPLOYMENT IN THE MARKET ECONOMY

БОГОМОЛОВА К.С., к.е.н., доцент, РУДАС Р., студентка*
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

У статті розглянуто основні теоретичні положення щодо сутності та змісту поняття «зайнятість» як соціально-економічної категорії. Наведено різноманітні види зайнятості залежно від форм.

Ключові слова: зайнятість, види зайнятості, проблеми зайнятості

In the article the basic theoretical propositions about the nature and content of the concept of “employment” as a socio-economic category. There are different types of employment depending on the forms.

Key words: employment, types of employment, employment problems

Постановка проблеми у загальному вигляді. Для всіх країн світу зайнятість населення посідає провідне місце у системі соціальних та економічних проблем і разом з показниками рівня життя є важливим індикатором соціальних процесів. На сьогоднішній день в економіці нашої країни також є однією з корінних соціально – економічних проблем – зайнятість населення. Ця проблема пов'язана з таким соціально-економічним явищем, коли частина економічно – активного населення не може знайти застосування своїй робочій силі, і вважається, що цей процес, з одного боку, є важливим стимулятором активності працюючого населення, а з іншого – великим суспільним лихом. В умовах ринкового господарювання фактор зайнятості населення є визначальним у формуванні соціально – економічного становища країни в цілому і кожної людини зокрема. Зайнятість розкриває один з найважливіших аспектів соціально – економічного життя людини, пов'язаний із задоволенням її потреб у сфері праці. В статті 43 Конституції України проголошено, що “кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується” [1]. Таким чином, у сфері зайнятості людина реалізує своє конституційне право на працю, а праця є основною умовою досягнення високого рівня життя населення та економічної стабільності всієї держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття зайнятість населення в радянські часи розглядалося в більшій мірі в соціальному значенні. Визнаними громадськістю є роботи П. Литвякова і В. Костикова. Зайнятість населення вони розуміють як процес прикладання живої праці, заснований на суспільному поділі праці між різними групами населення в різних сферах суспільно – корисної діяльності [2]. О. Рузавіна, В Україні значний внесок в наукову розробку загальних проблем зайнятості населення внесли вчені: Д.П. Богиня, С.М. Злупко, Е.М. Лібанова, В.В. Онікієнко, А.А. Чухно та ін.

Формулювання цілей статті. розгляд теоретичних аспектів зайнятості населення і основних напрямів державної політики зайнятості населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. В статті 1 Закону України «Про зайнятість населення» термін «зайнятість» визначається, як діяльність осіб не заборонена законодавством, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно [1].

*Науковий керівник – Власенко Т.А., д.е.н., доцент

Зайнятість населення розглядається в різних аспектах: як соціальний розвиток людини, пов'язаний із задоволенням її потреб у сфері праці; як соціально – економічний, пов'язаний із задоволенням особистих потреб, які не суперечать законодавству і які приносять їм заробіток; як економічний, за участю працездатного населення в суспільному виробництві товарів та послуг; як здійснення господарської діяльності членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно. На нашу думку методологія змістовного визначення поняття зайнятість має виходити з установаження взаємозв'язку зайнятості людини з її діяльністю і працею. Під діяльністю ми розуміємо форму активного відношення людини до дійсності, яке спрямоване на досягнення свідомо поставлених цілей, що пов'язані з створенням суспільно корисних матеріальних і духовних цінностей, наданням послуг та засвоєнням суспільного досвіду. Щодо зайнятості населення у сфері економічної діяльності, то визначальною для неї є категорія праця як свідомо, доцільна, соціально корисна діяльність, спрямована на виробництво матеріальних і духовних благ, надання різноманітних послуг. Суб'єктом її є економічно активне населення.

За наявністю конкретних атрибутивних ознак діяльності можна визначити ті чи інші форми та види зайнятості населення.

Так, глобальна зайнятість передбачає урахування всіх видів економічно корисної для суспільства трудової діяльності людини. До зайнятих можна відносити не лише осіб, які одержують за свою працю грошову винагороду, а й осіб, які беруть участь у нетрадиційних ринках праці (підпільна економіка, робота домогосподарок, робота пенсіонерів у себе вдома і т. п.); розподіл сукупного обсягу робіт між усім дорослим населенням країни, між усіма бажаними працевлаштуватись, насамперед через зменшення індивідуального трудового навантаження, яке припадає на кожного працюючого. Глобальна зайнятість передбачає встановлення річного гарантованого мінімального доходу для кожного дорослого громадянина, послаблення зв'язку між зайнятістю та доходами як засобом задоволення потреб людини, але стимулюється використання альтернативної зайнятості.

Висновки. Таким чином, з вищевикладеного можна зробити висновки, що зайнятість з одного боку полягає в особистій праці людини, отриманні доходу та задоволенні особистих потреб, якості та рівня життя, з іншого боку – ефективного використання трудового потенціалу держави, регіону та окремого працівника і пов'язана із забезпеченням масштабів, умов та форм включення людей в суспільну працю, з метою досягнення в народному господарстві перегрупування фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, а також визначення пріоритетних напрямів НТП, розміщення продуктивних сил.

Враховуючи весь перелік відносин, які проявляються і зв'язуються між собою у змісті категорії „зайнятість населення”, вона, на нашу думку, синтезує систему економічних, правових, соціальних, національних та інших відносин з приводу діяльності громадян у процесі створення суспільного продукту в системі суспільної праці, яка базується на особистій праці та приносить дохід.

Література.

1. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 №5067-VI, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Голубева Т.В. Ринок праці в Україні: аналіз перспектив розвитку // Бізнес інформ. – 2012. – № 11. – С. 209-2012.
3. Злупко С.М. Людський потенціал, зайнятість і соціальний захист населення в Україні: Навч. посіб., Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Л.: Вид. ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 192 с.
4. Конституція України – Основний Закон України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року – Х.: Одісей, 2006. – 48 с.

